

ทรัพยากรป่าไม้

เราคิดมูลค่าทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างไร

ทรัพยากรป่าไม้เป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วสามารถเกิดขึ้นทดแทนได้ และเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าทรัพยากรป่าไม้มีคุณค่าและประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งทางตรง (direct benefit) เช่น การใช้เนื้อไม้ พืชอาหาร ของป่า เป็นต้น และทางอ้อม (indirect benefit) เช่น การป้องกันการพังทลายของดิน เป็นแหล่งต้นน้ำ เป็นแหล่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น ทั้งนี้การจัดการพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้ให้มีความยั่งยืน ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่นั้นๆ การศึกษาการประเมินมูลค่าของทรัพยากรจากป่าในส่วนที่เป็นเนื้อไม้ ส่วนที่ไม่เป็นเนื้อไม้และทรัพยากรดิน จะทำให้ทราบถึงคุณค่าและผลตอบแทนจากป่าได้อย่างครบถ้วนมากขึ้น

การประเมินมูลค่าและการศึกษาความหลากหลายของไม้ป่า พืชอาหาร และของป่าในพื้นที่ จะทำให้ทราบว่าพื้นที่ป่าดังกล่าวสามารถให้ผลผลิตทางด้านเศรษฐกิจ และคุณค่าต่อผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งการประเมินมูลค่าฯ ทำให้ทราบค่าความเสียหายที่มีต่อทรัพยากรป่าไม้ เมื่อทรัพยากรถูกทำลายเพื่อใช้เป็นแนวทางให้หน่วยงานของรัฐเรียกร้องค่าเสียหายของทรัพยากรป่าไม้ในชั้นศาลจากผู้ที่ถูกทำลายทรัพยากรป่าไม้

การประเมินมูลค่าทรัพยากรป่าไม้ทำได้ยาก เพราะ ไม่มีราคาตลาด หรือไม่มีการซื้อขายผ่านตลาดซึ่งไม่สามารถนำกลไกทางราคามาใช้ในการจัดการได้ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ที่อยู่ในฐานะที่เป็นสินค้าสาธารณะ (public goods) การที่ทรัพยากรป่าไม้ประเมินออกมาเป็นตัวเงินได้ยาก ทำให้คนส่วนใหญ่มองข้ามความสำคัญของทรัพยากรดังกล่าว ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว เมื่อประเมินมูลค่าเป็นตัวเงินแล้วอาจจะมียุทธศาสตร์สูงกว่ามูลค่าของทรัพยากรที่มีราคาตลาด ในทางเศรษฐศาสตร์มีความพยายามหาวิธีในการประเมินมูลค่าของทรัพยากรป่าไม้ออกมาเป็นตัวเงินเพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ (สันติ, 2549)

วิธีการศึกษา

สำรวจและศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ โดยวางแผนตัวอย่างให้ครอบคลุมสภาพทั่วไปของพื้นที่ เก็บข้อมูลไม้ต้น (tree) ไม้หนุม (sapling) ไม้เถาวัลย์ ลูกไม้ ฯลฯ โดยเก็บข้อมูลชนิด จำนวน ขนาดความโต ความสูง และตำแหน่งที่ตั้งของต้นไม้ในแปลงตัวอย่าง

ศึกษากำลังการผลิตพืชอาหารและประเมินมูลค่าในพื้นที่ ในแต่ละฤดู โดยใช้แบบสัมภาษณ์จากผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ ประชากรที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่ หมอยาพื้นบ้าน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

จัดทำโครงสร้างป่าในแนวตั้ง (Forest Profile)

การเก็บข้อมูล เช่น ประเภท ปริมาณการเก็บหา ราคาจำหน่ายต่อหน่วย ระยะเวลาในการเก็บหา เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินความหลากหลายของทรัพยากรป่าไม้และพืชอาหาร

ค่าดัชนีความหลากหลายชนิด (species diversity)

ค่าความสม่ำเสมอในการกระจายตัว (evenness)

การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์

ผลผลิตที่เป็นเนื้อไม้

ผลผลิตที่ไม่เป็นเนื้อไม้ เช่น พืชอาหารของป่า ฯลฯ โดยใช้วิธีการประเมินค่าโดยการสัมภาษณ์ประชาชนโดยตรง

ทรัพยากรดิน โดยการประเมินการสูญเสียหน้าดินและการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดิน (ธาตุอาหาร N, P, K)

การประเมินมูลค่าโดยการสมมติเหตุการณ์ให้ประมาณค่า (Contingent valuation method: CVM)

มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ (Total Economic value)

1. มูลค่าที่เกิดจากการใช้ (Use Value)

มูลค่าจากการใช้โดยตรง (Direct Use Value)

การตั้งทรัพยากรมาใช้ เช่น เป็นอาหาร เชื้อเพลิง การใช้ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากร เช่น การชมวิว

มูลค่าจากการใช้โดยอ้อม (Indirect Use Value)

คุณประโยชน์ที่ได้รับจากระบบนิเวศโดยอ้อม เช่น การหมุนเวียนของธาตุอาหาร สภาพอากาศและน้ำ

มูลค่าจากการเผื่อใช้ในอนาคต (Option Value)

มีทางเลือกที่จะใช้ในอนาคต แม้ไม่มีการใช้ในปัจจุบัน เช่น มูลค่าของการสงวนป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียนไว้ใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวในอนาคต

2. มูลค่าที่ไม่ได้เกิดจากการใช้ (non-use value)

มูลค่าของการตกทอดสู่คนรุ่นหลัง

โดยคนรุ่นปัจจุบันเพื่อประโยชน์ตกทอดสู่คนรุ่นหลัง เช่น การอนุรักษ์พะยูนให้อยู่ในสภาพดีเพื่อลูกหลานหรือประชาชนรุ่นหลังได้มีโอกาสเห็นพะยูน

มูลค่าของการดำรงอยู่

เพียงเพื่อการดำรงอยู่แม้จะไม่ได้ใช้ในปัจจุบันหรืออนาคต เช่น การอนุรักษ์นกเงือก ถึงแม้จะไม่มีโอกาสพบเห็นก็ตาม

ข้อมูลที่ได้จากการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ผลผลิตที่เป็นเนื้อไม้ ผลผลิตที่ไม่เป็นเนื้อไม้ เช่น พืชอาหาร สัตว์ แมลง ของป่าต่างๆ เป็นต้น และความเสียหายของทรัพยากรดิน โดยข้อมูลทั้งหมดจากการสำรวจและการเก็บข้อมูลจะนำมาคำนวณมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งในแต่ละพื้นที่หรือป่าแต่ละประเภทจะประกอบไปด้วยพืชพันธุ์ไม้ สัตว์ ด้วยขนาดและปริมาณที่แตกต่างกันไป ดังนั้นมูลค่าที่ประเมินได้ในแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกันไปเช่นกัน ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะทำให้ทราบแนวทางในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ในความรับผิดชอบ รวมทั้งสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการเรียกร้องค่าเสียหายของทรัพยากรป่าไม้ในชั้นศาลจากผู้ที่ถูกทำลายทรัพยากรป่าไม้ได้